

OGÓLNOPOLSKIE POROZUMIENIE ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH

OPZZ/AR/MK/748/2019

Warszawa, 19 września 2019 r.

Pan

dr hab. Marcin Zieleniecki

Podsekretarz Stanu

Ministerstwo Rodziny, Pracy

i Polityki Społecznej

Dot. pisma nr DUS.II.076.17.2019.CG z dnia 7 sierpnia 2019 r. odnośnie petycji Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych w sprawie postulatu uchylecia wygaszania emerytur pomostowych oraz wprowadzenia kryterium stażowego uprawniającego do przejścia na emeryturę bez względu na wiek.

W dniu 9 maja 2019 r. zwróciliśmy się do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z petycją o poparcie złożonych w Radzie Dialogu Społecznego przez Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych dwóch projektów ustaw emerytalnych: w sprawie niewygasającego charakteru emerytur pomostowych i w sprawie emerytur stażowych. W odpowiedzi z dnia 7 sierpnia 2019 r., znak: DUS.II.076.17.2019.CG Ministerstwo negatywnie oceniło ww. projekty. OPZZ nie podziela stanowiska Rządu zarówno co do emerytur pomostowych, jak i emerytur stażowych.

Emerytura pomostowa jest świadczeniem przysługującym tym ubezpieczonym, urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy mają staż pracy w szczególnych warunkach lub pracy o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat.

Oprócz wyżej wskazanych warunków ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (tj. Dz. U. z 2018 r. poz. 1924, dalej: u.e.p.) wymienia także jako niezbędne do uzyskania prawa do emerytury pomostowej: osiągnięcie przez ubezpieczonego wieku

---

OGÓLNOPOLSKIE POROZUMIENIE ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH

00-924 Warszawa, ul. Kopernika 36/40

tel.: 022 551 55 00, fax: 022 551 55 01

e-mail: opzz@opzz.org.pl, www: <http://opzz.org.pl>

NIP: 526-025-13-39, Regon: 001133016, KRS: 0000033976

uzyskania prawa do emerytury pomostowej: osiągnięcie przez ubezpieczonego wieku wynoszącego co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn; posiadanie przez osobę ubiegającą się o prawo do emerytury pomostowej okresów składkowych i nieskładkowych w rozumieniu przepisów emerytalnych wynoszących co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn; wykonywanie prac w szczególnych warunkach lub prac w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 u.e.p. lub art. 32 i art. 33 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS przed dniem 1 stycznia 1999 r.; wykonywanie prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 u.e.p., po dniu 31 grudnia 2008 r. oraz konieczność rozwiązania stosunku pracy.

Jak wynika z powyższego, **emerytury pomostowe mają wygasający charakter**. Skutecznie mogą się o nie ubiegać **wyłącznie osoby, które podjęły pracę przed dniem 1 stycznia 1999 r.** Według OPZZ liczba nowo przyznawanych świadczeń będzie systematycznie maleć, a po grudniu 2042 roku żadna osoba nie uzyska prawa do świadczenia. Nie było i nie będzie nigdy zgody pracowników pracujących w warunkach szczególnych i o szczególnym charakterze na rozwiązania zawarte w ustawie o emeryturach pomostowych w przyjętym przez Rząd kształcie. OPZZ opowiada się przeciwko wygasającemu charakterowi emerytur pomostowych.

Odnosząc się do argumentów Ministerstwa dotyczących emerytur pomostowych należy zauważyć, że Trybunał Konstytucyjny w przytoczonym przez Ministerstwo wyroku z dnia 16 marca 2010 r., sygn. akt K 17/09 wyraził zastrzeżenia co do pewnych elementów mechanizmu wygaszania praw do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, wskazując, że wywołały one **wątpliwości z punktu widzenia zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa**. Zdaniem Trybunału na krytykę zasłużył m.in.: tryb pracy nad ustawą - stworzenie emerytur pomostowych trwało prawie 10 lat, wprowadzając przedłużający się stan niepewności potencjalnych beneficjentów tych rozwiązań, brak *vacatio legis*, odległy termin przygotowania strategii sektorowej.

Osoby zainteresowane aż do ostatecznego uchwalenia ustawy o emeryturach pomostowych nie miały pewności, czy nowe świadczenia zostaną wprowadzone. Praktyka ta nie sprzyjała budowaniu zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, tym bardziej, że większość przepisów ustawy miała wchodzić w życie już następnego dnia od ogłoszenia.

Przedstawiciele związków zawodowych podczas konsultacji społecznych projektu ustawy oraz uczestnicząc w posiedzeniach komisji sejmowych w toku prac legislacyjnych nad projektem ustawy o emeryturach pomostowych zgłaszali liczne zastrzeżenia, dotyczące m.in. niekonstytucyjności przyjętych w nim rozwiązań¹. Ustawodawca przyjął jednak stanowisko,

---

¹ red. Gudowska B., Ślebza K., Emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Emerytury pomostowe. Komentarz, C.H. Beck, 2013.

w myśl którego pracownicy zatrudnieni w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, nie mogąc już kontynuować ze względów zdrowotnych pracy na dotychczasowych stanowiskach, powinni szukać innej pracy. Strona rządowa zobowiązała się do stworzenia strategii sektorowej wspierania zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób wykonujących przez co najmniej 15 lat prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze oraz programów profilaktycznych zmierzających do zapewnienia bezpiecznych warunków pracy. Minister właściwy do spraw pracy zobowiązany został do jej przygotowania najpóźniej do 31 grudnia 2014 r. **Do dzisiaj partnerzy społeczni nie zostali zapoznani z przedmiotową strategią, a przepis prawny nakładający na ministra ten obowiązek zawarty w ustawie o emeryturach pomostowych pozostaje martwy** (zob. art. 53 u.e.p.).

Trybunał Konstytucyjny już w przywołanym przez Ministerstwo wyroku z dnia 16 marca 2010 r., sygn. akt K 17/09 dostrzegł **niebezpieczeństwo związane z odległym terminem przygotowania strategii sektorowej** stwierdzając, że „Gdyby nie nastąpiła zmiana przepisów, w 2014 r. prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym nabywałyby bowiem pierwsze osoby, które rozpoczęły pracę w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze po 1 stycznia 1999 r. (por. art. 4 pkt 5 u.e.p.). Możliwie najszybsze przyjęcie mechanizmów łagodzących likwidację dotychczasowych zasad przechodzenia na emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym w znaczący sposób przyczyniłoby się do realizacji zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa”.

Jak wynika z powyższego, odebranie prawa do emerytur pomostowych zastąpiono nigdy nie spełnioną obietnicą stworzenia strategii sektorowej. **Wskutek takich działań Rządu obserwujemy obecnie negatywne efekty tego zjawiska, a w ostatnim czasie nastąpiło nawet obniżenie się średniego wieku życia Polaków w zdrowiu.** Pomimo pozytywnych tendencji obserwowanych w okresie transformacji, przeciętne trwanie życia w Polsce jest wciąż dużo niższe niż w krajach zachodniej Europy. Brak spójnej koncepcji programu działań wobec osób wykonujących omawiane prace powoduje, oprócz braku poczucia bezpieczeństwa prawnego, że pracownicy nie mający zdolności do wykonywania pracy i możliwości przejścia na emeryturę ze względu na stan zdrowia, zasilają grono rencistów. Zakładany postęp technologiczny nie poprawił warunków pracy w stopniu upoważniającym do stwierdzenia, że niekorzystne dla zdrowia pracowników czynniki zostały na tyle wyeliminowane, że można wygaszać prawo do emerytur pomostowych.

Ponadto, należy podkreślić, że stanowisko Rządu w sprawie emerytur pomostowych jest tym bardziej nieuzasadnione, że skoro uprawnienia emerytalne związane są z warunkami na stanowisku pracy, to w razie ich poprawy osoby pracujące na danym stanowisku automatycznie zostaną wyłączone z prawa do emerytury pomostowej. **Emerytury pomostowe nie są więc przywilejem, tylko koniecznością wynikającą ze środowiska pracy negatywnie oddziałującego na organizm ludzki.**

Ograniczenie kręgu osób uprawnionych do emerytury pomostowej uwarunkowane jedynie datą rozpoczęcia przez nie pracy skutkuje tym, że osoby które podjęły pracę po 1 stycznia 1999 r. nawet przy spełnianiu przez nich kryterium medycznego, pracując w szczególnych warunkach lub wykonujących pracę o szczególnym charakterze, nie są uprawnione do emerytury pomostowej. Tymczasem świadczenie to powinno przysługiwać **wszystkim osobom pracującym w najtrudniejszych warunkach, które nie mogą być usunięte przez pracodawcę lub osobom wykonującym prace przy wykonywaniu których odpowiadają za bezpieczeństwo innych i które wymagają największej sprawności psychofizycznej.** Pracownicy podejmując decyzję o zatrudnieniu w warunkach szkodliwych i uciążliwych powinni w zamian za ryzyko narażania swojego zdrowia i życia, po odpowiednim okresie pracy, móc przejść na emeryturę.

Zasada pewności prawa i związana z nią zasada zaufania obywateli do prawa wynikająca z zasady demokratycznego państwa prawnego jest szczególnie istotna w stosunkach emerytalnych i związanych z nimi stosunkach pracy, gdzie potrzebne jest **stabilne prawo, umożliwiające odpowiedni wybór zatrudnienia.**²

Odnosząc się do podniesionych w piśmie Ministerstwa argumentów w zakresie emerytur stażowych należy stwierdzić, że model i sposób realizacji prawa do zabezpieczenia społecznego zależy od ustawodawcy zwykłego (wyrok z dnia 12 lutego 2008 r., sygn. akt SK 82/06, OTK ZU nr 1/A/2008, poz. 3). Ustawodawca powinien przy tym mieć na uwadze konstytucyjną aksjologię, w tym zwłaszcza **zasadę sprawiedliwości społecznej i równości.** Obowiązek wyboru najlepszych rozstrzygnięć w zakresie zapewnienia prawa do zabezpieczenia społecznego spoczywa na parlamencie.

Trybunał Konstytucyjny wskazywał wielokrotnie, że systemem ubezpieczeń społecznych opiera się na założeniu, iż **po spełnieniu określonych warunków i po upływie określonego czasu ubezpieczony otrzyma określone świadczenia w zamian za opłacane składki.**

Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych od kilkunastu lat zabiega o emerytury stażowe. Pod projektem OPZZ podpisało się ponad 700 tysięcy obywateli, co świadczy o wyjątkowym zainteresowaniu pracowników takim rozwiązaniem. Nasz projekt ustawy o emeryturach stażowych ma na celu stworzenie pracownikom o bardzo długim stażu możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem ustawowego wieku emerytalnego. Proponowane rozwiązanie dotyczyć ma kobiet, które mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 35 lat oraz mężczyzn, mających okres składkowy i nieskładkowy co najmniej 40 lat.

W warunkach zreformowanego systemu emerytalnego świadczenia są związane z wysokością zarobków oraz liczbą przepracowanych lat, zaś w mniejszym stopniu

---

² Banaszak B., Konstytucja RP. Komentarz, C.H.Beck 2012.

z wiekiem emerytalnym. Wyliczenie kwoty przysługującej emerytury odbywa się poprzez podzielenie kwoty zarejestrowanego i zgromadzonego kapitału przez średnią oczekiwaną długość życia. Wcześniejsze rozpoczęcie wypłaty emerytury oznacza jedynie zmniejszenie kwoty miesięcznego świadczenia w porównaniu z sytuacją, gdyby ubezpieczony czekał do osiągnięcia ustawowego wieku emerytalnego. W projekcie ustawy o emeryturach stażowych proponujemy, aby w przypadku gdy wysokość wyliczonej emerytury będzie niższa od wysokości kwoty najniższej emerytury określonej w art. 85 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wysokość tej emerytury podlegała podwyższeniu do wysokości świadczenia najniższego. Tylko w takim wypadku zwiększenie świadczenia do kwoty emerytury minimalnej byłoby finansowane ze środków budżetowych. Tym niemniej, należy uznać za mało prawdopodobne, żeby osoby te nie wypracowały sobie minimalnej emerytury. Takie przypadki miałyby charakter jednostkowy.

Możliwość wcześniejszego przechodzenia na emeryturę nie jest odosobniona w polskim prawie i obowiązuje dla wielu grup zawodowych. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie stwierdzał, że odrębności w statusie ubezpieczeniowym poszczególnych grup obywateli, dostosowane do ich rzeczywistych potrzeb, nie powinny budzić co do zasady zastrzeżeń jako uzasadnione przesłankami rzeczowymi. Nie byłoby sprawiedliwe przyjęcie jednolitych rozwiązań dla wszystkich ubezpieczonych, gdyż istnieją obiektywne różnice w sytuacji zawodowej, ekonomicznej i społecznej osób uprawnionych do świadczeń. Odrębności te wymagają racjonalnego uzasadnienia.

W związku z powyższym, należy podkreślić, że osoby, które przepracowały 35 lat (kobiety)/40 lat (mężczyźni) powinny mieć **prawo do samodzielnego podjęcia decyzji, czy skorzystać z emerytury wynikającej ze stażu pracy.** Projekt OPZZ dotyczący emerytur stażowych premiuje długie pozostawanie na rynku pracy. Wprowadzenie takiego rozwiązania jest konieczne zważywszy, że współczynnik aktywności zawodowej w Polsce jest jednym z najniższych wskaźników zatrudnienia w UE (wg BAEL w 2019 r. wyniósł 55,9%). Emerytury stażowe będą więc silnym bodźcem dla rejestrowanej aktywności zawodowej, zwiększając dochody budżetu państwa.

Biorąc pod uwagę oczekiwania społeczne domagamy się od Rządu podjęcia działań legislacyjnych w celu uregulowania niewygasającego charakteru emerytur pomostowych oraz wprowadzenia emerytur stażowych.

Zwracamy też uwagę, że minimalny wiek przejścia na emeryturę „stażową” został wskazany w projekcie w sposób pośredni, poprzez dopuszczalny wiek rozpoczęcia pracy zawodowej określony w powszechnie obowiązujących przepisach.

Z poważaniem

Wiceprzewodniczący OPZZ

Andrzej Budzikowski